

## **ŠIAULIŲ „RASOS“ PROGIMNAZIJOS SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS, INTERVENCIJOS VYKDYMO TVARKOS APRAŠAS**

### **I. BENDROSIOS NUOSTATOS**

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo mokyklos tvarkos aprašas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 „Smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijomis“; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu 2016 m. spalio 18 d. Nr. XII-2685; Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu 2017 m. vasario 14 d. Nr. XIII-204, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V-625 „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje patvirtinimo“.

2. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo mokyklos tvarkos aprašo (toliau – Tvarkos aprašas) paskirtis – padėti mokyklos bendruomenei užtikrinti psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai sveiką, saugią, užkertančią kelią smurto, patyčių apraiškomis aplinką.

3. Tvarkos aprašas nustato patyčių stebėsenos, prevencijos ir intervencijos vykdymą individualiu klasės, mokyklos, šeimos lygmeniu mokykloje.

4. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

4.1. į smurtą ir patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio (dėl lyties seksualinės orientacijos, negalės, religinės ar tautinės priklausomybės, išskirtinių bruožų ar kt.) ir formos;

4.2. kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas mokyklos darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą ir patyčias, privalo reaguoti ir stabdyti;

4.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą ir patyčias amžiaus ir pareigų, bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių smurtą ir patyčias amžiaus ir pareigų;

4.4. Visi mokyklos bendruomenės nariai turi būti supažindinti su mokyklos smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo tvarka pasirašytinai. Mokiniai bei mokinių tėvai su tvarka, reglamentuota apraše, turi būti supažindinti klasės valandėlių ir tėvų susirinkimo metu ir patvirtinti tai savo parašu.

5. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

5.1. smurtas prieš vaiką – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.

5.1.1. Išskiriamos šios smurto formos: *fizinis smurtas* (mušimas, purtymas, tampymas ir kt.), *psichologinis smurtas* (atstūmimas, fizinis ir emocinis apleistumas, ignoravimas ir kt.), *seksualinis smurtas* (seksualiniai santykiai, lytinių organų demonstravimas vaikams ir kt.), *nepriežiūra* (fizinis apleistumas, kai netenkinami vaiko fiziologiniai ir higienos poreikiai, emocinis apleistumas, kai nebendraujama su vaiku, socialinis apleistumas, kai nesirūpinama vaiko išsilavinimu).

5.2. Patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kaip kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui.

5.2.1. Patyčios gali būti *tiesioginės* (atvirai puolant ir/ar užgauliojant) ir/ar *netiesioginės* (skaudinant be tiesioginės agresijos):

5.2.1.1. *žodinės patyčios*: pravardžiavimas, grasinimas, ujamimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas, žeminimas ir kt.;

5.2.1.2. *fizinės patyčios*: mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, užkabinėjimas, turtinė žala ir kt.;

5.2.1.3. *socialinės patyčios*: socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, gandų skleidimas ir kt.

5.2.1.4. *kibernetinės patyčios*: skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų ir komentarų skelbimas, tapatybės pasisavinimas, siekiant sugriauti gerą vardą arba santykius, pažeminti ir kt.

5.2.2. Patyčių dalyviai:

5.2.2.1. patyčias patiriantis vaikas – mokinys, iš kurio yra tyčiojama.

5.2.2.2. besityčiojantysis/skriaudėjas – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.

5.2.2.3. patyčias patiriantis suaugęs – administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar techninis darbuotojas, iš kurio tyčiojasi bet kuris bendruomenės narys.

5.2.2.4. patyčių stebėtojas – bet kuris bendruomenės narys, matantis ar žinantis apie patyčias.

6. Mokykloje draudžiama bet kokia smurto ir patyčių forma, nukreipta:

6.1. mokinių prieš mokinius;

6.2. švietimo įstaigų darbuotojų prieš mokinius;

6.3. mokinių prieš švietimo įstaigų darbuotojus;

6.4. švietimo įstaigų darbuotojų prieš kitus tos įstaigos darbuotojus;

6.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, mokytojus.

7. Prevencija suprantama kaip priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

8. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus mokyklos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai mokyklai taikomos prevencijos priemonės yra nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.

9. Intervencija suprantama kaip mokyklos vadovo, pavaduotojo, skyrių vedėjų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų mokyklos darbuotojų (toliau – mokyklos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visumą.

## **II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA MOKYKLOJE**

10. Smurto ir patyčių prevencija, intervencija yra svarbi mokyklos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi mokyklos vadovas, Vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, direktoriaus pavaduotojai ugdymui, skyrių vedėjai, o jos vykdyme dalyvauja visi mokyklos bendruomenės nariai.

11. Mokyklos vadovas yra atsakingas už mokyklos Tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, už stebėsenos rezultatais paremto kasmetinio mokyklos smurto ir patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą mokyklos bendruomenei ir vykdymą.

12. Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja Vaiko gerovės komisija, kuri kasmet:

12.1. inicijuoja ir koordinuoja anoniminės mokinių apklausos vykdymą ir apibendrina jos rezultatus;

12.2. surenka apibendrintus duomenis iš klasių vadovų ar direktoriaus pavaduotojo, skyriaus vedėjų dėl mokykloje fiksuotų pranešimų apie patyčias ir atlieka jų analizę;

12.3. remiantis apklausos ir pranešimų apie patyčias analizės duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

12.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

12.5. teikia siūlymus mokyklos vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos priemonių įgyvendinimo mokykloje, mokyklos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo prevencijos ar intervencijos srityje ir kitais klausimais;

12.6. teikia siūlymus mokyklos vadovui dėl mokyklos Tvarkos aprašo tobulinimo;

12.7. individualiai dirba su smurto ir patyčių atvejais, kai vienas iš dalyvių yra suaugęs bendruomenės narys arba kai į juos kreipiasi klasės vadovas išnaudojęs numatytas pagalbos priemones;

12.8. konsultuoja bendruomenės narius smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos klausimais.

13. Klasės vadovai ir ugdymo skyriaus vedėjai kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias tarp mokinių, informuoja Vaiko gerovės komisijos narius, apie prevencijos, intervencijos taikomų priemonių rezultatus klasėje, teikia kitą svarbią informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.

### **III. PATYČIŲ INTERVENCIJA MOKYKLOJE**

14. Visais smurto ir patyčių atvejais kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, pedagogas ar švietimo pagalbos specialistas, kitas mokyklos darbuotojas nedelsdamas reaguoja:

14.1. įsikiša pastebėjus smurtą ir patyčias – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

14.2. primena asmeniui, kuris tyčiojasi, mokyklos nuostatas ir elgesio taisykles;

14.3. jei nukentėjusiam reikia pagalbos, kreipiasi į institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba); pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus) ar mokyklos darbuotojus);

14.4. patyčių atveją nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, registruoja mokyklos raštinėje, patyčių registracijos žurnale (priedas Nr. 2), pateikdamas užpildytą pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr.1).

15. Registracijos žurnalą pildo mokyklos raštinės vedėja.

16. Pastebėjus kibernetines patyčias ar gavus apie jas pranešimą:

16.1. išsaugo vykstančių kibernetinių patyčių įrodymus ir atveją nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, registruoja mokyklos raštinėje, patyčių registracijos žurnale (priedas Nr. 2), pateikdamas užpildytą pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr.1).

17. Klasės vadovas gavęs informaciją apie smurtą ir patyčias tarp mokinių nedelsiant:

17.1. išsiaiškina ir įvertina situaciją, užregistruoja ją smurto ir patyčių atvejų fiksavimo lentelėje (priedas Nr. 3);

17.2. organizuoja individualius pokalbius su smurto ir patyčių dalyviais, nedelsiant, bet ne vėliau kaip sekančią darbo dieną informuoja jų tėvus (globėjus, rūpintojus): pirmą kartą - elektroninio dienyno pagalba, antrą kartą - telefonu, trečią kartą - kviečia mokinių tėvus dalyvauti individualiame pokalbyje;

17.3. vykdo tolesnę patyčių situacijos stebėseną;

17.4. nesibaigus smurto ir patyčių situacijai, jai kartojantis, ketvirtą kartą informaciją perduoda Vaiko gerovės komisijos nariams ir pateikia visas turimas užpildytas formas ir kitą turimą informaciją raštu;

17.5. esant sudėtingesnei situacijai, iš karto inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį.

18. Mokyklos vadovo įgaliotas asmuo:

18.1. kasdien peržiūri registracijos žurnalą, peržiūri užregistruotus patyčių atvejus, juos įvertina ir nedelsiant, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną deleguoja:

18.2. klasių vadovams - kai smurto ir patyčių situacijoje abu ar daugiau dalyvių yra mokiniai (praneša el. dienynu, išimtiniais atvejais ir telefonu);

18.3. informuoja mokyklos vadovą ir atvejo stebėseną deleguoja Vaiko gerovės komisijai - kai smurto ir patyčių situacijoje vienas iš dalyvių yra suaugęs bendruomenės narys.

18.4. kibernetinių patyčių atveju pateikia pranešimą interneto svetainėje adresu [www.draugiskasinternetas.lt](http://www.draugiskasinternetas.lt):

18.4.1. jei panaudota vaizdinė informacija yra viešas kibernetinėje erdvėje patyčių ir smurto atvejis:

18.4.2. jei informacija yra vieša, kuri pagal Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą yra priskiriama draudžiamai skleisti informacijai.

18.5. sistemina ir analizuoja pranešimų apie patyčias, kur vienas patyčių dalyvis suaugęs bendruomenės narys formas (priedas Nr.1);

18.6. esant sudėtingam patyčių atvejui (kai kreipiasi klasės vadovas) inicijuoja Vaiko gerovės komisijos narių pasitarimą, o prireikus ir Vaiko gerovės komisijos posėdį atvejui aptarti ir situacijai įvertinti;

18.7. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, klase, psichologo, socialinio pedagogo pagalba kt. priemonės), supažindina su jo nevykdymo pasekmėmis skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus); esant poreikiui koreguoja veiksmų planą;

18.8. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui;

18.9. kitiems patyčių dalyviams pagal individualius poreikius mokykloje organizuoja švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalbą.

18.10. Kartą per mėnesį informuoja mokyklos vadovą apie esamą smurto ir patyčių situaciją ugdymo įstaigoje.

18.11. Ypatingais atvejais (esant fiziniam smurtui), arba jei numatytas veiksmų planas teigiamo rezultato neduoda, smurto ir patyčių sustabdyti nepavyksta, informuoja mokyklos vadovą ir kreipiasi į policiją ir Vaiko teisių apsaugos skyrių.

19. Mokyklos vadovas, gavęs informaciją apie administracijos atstovo, mokytojo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo patiriamas patyčias arba jiems pasityčiojus iš mokinio:

19.1. veda individualius pokalbius su skriaudėju ir skriaudžiamuoju;

19.2. apie įvykusį smurto faktą nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną praneša psichologinės pagalbos teikėjui ir rekomenduoja smurtavusiam ar smurtą patyrusiam asmeniui kreiptis psichologinės pagalbos;

19.3. supažindina skriaudėją su rekomendacijų nevykdymo pasekmėmis;

19.4. ypatingais atvejais (esant fiziniam smurtui) informuoja policiją ir Vaiko teisių apsaugos skyrių.

20. Patyčias patiriantis mokinys ar patyčių stebėtojas (m tės ir žinantis apie patyčias):

20.1. nedelsiant informuoja bet kurį ugdymo įstaigos darbuotoją kuriuo pasitiki;

20.2. apie patirtas ar matytas patyčias gali pranešti žodžiu, parašęs laišką į elektroninį dienyną dalyko mokytojui, klasės vadovui, pagalbos specialistams, administracijai.

21. Smurtą, patyčias patiriančio mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) arba tėvai (globėjai, rūpintojai), žinantys apie mokykloje vykstančias patyčias:

21.1. patyčių atvejį registruoja mokyklos raštinėje užpildydami pranešimo apie smurtą ir patyčias formą (priedas Nr. 1);

21.2. ir nedelsiant informuoja klasės vadovą ir/ar socialinį pedagogą, ir/ar administracijos atstovus apie mokinio patiriamas patyčias jiems patogiu būdu (telefonu, elektroniniu laišku, žinute dienyne ar asmeniškai). Anoniminiai pranešimai nesvarstomi.

21.3. sužinoję apie viešą patyčių kibernetinėje erdvėje panaudojus vaizdinę informaciją atvejį, ir smurtaujančio, ir smurtą patiriančio nepilnamečio mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai), privalo apie tai pranešti LR ryšių reguliavimo tarnybai pateikdami pranešimą interneto svetainėje adresu [www.draugiskasinternetas.lt](http://www.draugiskasinternetas.lt).

22. Mokyklos darbuotojas, gavęs informaciją iš tėvo (globėjo, rūpintojo) ar mokinio, smurto ir patyčių atvejį registruoja raštinėje nustatyta tvarka.

#### **IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS**

23. Visi dokumentai, esantys vaiko/mokinio asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.